

Input VSNU voor verkiezingsprogramma's

Uitgangspunten

De gezamenlijke missie van universiteiten is het bieden van academisch onderwijs en onderzoek. Universiteiten genereren nieuwe kennis langs een objectieve en onafhankelijke meetlat. De waarden van de universiteit zijn consistent. Het gaat om beredeneerde scepsis en om kritische reflectie in een onafhankelijke omgeving. Vanuit dit perspectief leiden de universiteiten studenten op tot gewetensvolle academici die een waardevolle bijdrage leveren aan de maatschappij. De universiteiten onderzoeken de vraagstukken van vandaag en die van morgen en ze dragen eraan bij dat de kennis ten goede komt aan de samenleving. Daarmee lost ons land maatschappelijke problemen op en blijven we economisch concurrerend met de rest van de wereld. Onze universiteiten zijn een motor voor innovatie en welvaart. Nu en in de toekomst.

Om onze kennissamenleving verder te ontwikkelen en te versterken heeft Nederland sterke universiteiten nodig. Dat is ook nodig om permanent tot de top-5 van kenniseconomieën te behoren. Om aan te top te blijven dient onze huidige universitaire hoogvlakte in onderwijs en onderzoek daarom in stand te blijven. Het wezen van de universiteiten wordt immers gevormd door de verwevenheid van onderwijs en onderzoek. De universiteiten realiseren zich echter terdege dat zij ieder afzonderlijk niet in alle domeinen en disciplines (inter)nationaal toonaangevend kunnen zijn. Daarom gaan zij verder op de weg van profilering en samenwerking, waarop de afgelopen jaren al belangrijke stappen zijn gezet.

Goed werkgeverschap is een basisvoorwaarde om de gewenste ontwikkelingen vorm te geven. De mensen moeten het immers doen. Daarom zijn "versterking van de academische gemeenschap", vergroten van de diversiteit, maatwerk in personeelsbeleid en het tegengaan van de vaak onaanvaardbare hoge werkdruk belangrijke universitaire speerpunten.

Onderwijs

Academisch onderwijs is van grote waarde voor de samenleving. Veel jongeren volgen een opleiding aan de universiteit. De samenleving en de arbeidsmarkt vragen nog steeds om meer hoger opgeleiden. Dat is niet alleen een kwestie van kwantiteit, maar vooral van kwaliteit. De samenleving verandert immers voortdurend. Het onderwijs moet daarop inspelen. De Nederlandse universiteiten hebben vier punten bepaald, waarop zij de kwaliteit willen verbeteren en waaraan ze de middelen uit het Studievoorschot willen besteden.

- 1. Meer docenten.** In het onderwijs dient de relatie tussen de docent en de student te worden geïntensiveerd. Daarom zijn méér docenten nodig.
- 2. Beter IT en moderne studiefaciliteiten in het onderwijs.** We zitten al midden in de digitale samenleving. Zaken als 'blended learning' en de 'digital classroom' worden belangrijker. De universiteiten willen daarop inspelen met een hoogwaardige digitale infrastructuur en moderne studiefaciliteiten voor de toekomst.
- 3. Meer aandacht voor diversiteit en individuele talenten.** De samenleving en de individuele student zijn erbij gebaat dat de student op de juiste plek terecht komt. Dat is een grote uitdaging nu de studentenpopulatie diverser is dan ooit. De universiteiten gebruiken instrumenten om te oriënteren, te selecteren en te verwijzen. Een uitstekende samenwerking met het voortgezet onderwijs en met het hbo is daarbij belangrijk.
- 4. Sterkere verwevenheid tussen onderwijs en onderzoek.** Bij de Nederlandse universiteiten gaan onderwijs en onderzoek hand in hand. Dat is een van de redenen dat onze universiteiten zo sterk zijn.

Universiteiten zullen daarnaast in eigen huis bevorderen dat docenten en studenten meer eigenaar worden van het onderwijs, en de noodzakelijke kwaliteitscultuur versterken door het verder ontwikkelen van de medezeggenschap en het verminderen van regeldruk en verantwoordingslast.

De wensen voor de toekomst

- **Stel middelen uit het Studievoorschot eerder beschikbaar**

De vrijgekomen middelen uit het Studievoorschot komen pas op termijn structureel beschikbaar. Naast voorinvesteringen die universiteiten zelf al doen zien de universiteiten graag dat de extra middelen eerder in de tijd beschikbaar komen, bijvoorbeeld door middel van een kasschuif. Universiteiten willen deze middelen inzetten voor de noodzakelijke kwaliteitsverbetering op bovengenoemde vier punten.

- **Maak brede kwaliteitsafspraken in plaats van prestatieafspraken**

De ervaring met de huidige prestatieafspraken leert dat sturing teveel op details en top-down plaatsvindt. Daarnaast blijken afspraken in de tijd moeilijk houdbaar. Bovendien zijn de afspraken onvoldoende flexibel om in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Dit leidt tot een groeiende onvrede onder universitair personeel, zo ook over de administratieve lasten. Studenten en docenten willen bovendien beter betrokken worden bij de totstandkoming van de ambities. Om de interne dialoog met studenten en staf over het instellingsbeleid te verstevigen én verantwoording af te leggen aan de samenleving over de prioriteitsstelling en verantwoording, stellen we voor om de instellingsplannen (weer) centraal te stellen in het gesprek met de overheid, zodat er meer recht wordt gedaan aan de eigen ambities van de instellingen. Het stimuleert hiermee de gewenste profilering van de instellingen.

- **Stimuleer maatwerk en excellentie**

De universiteiten ontwikkelen graag meer instrumenten om excellentie te stimuleren en om te oriënteren, te selecteren en te verwijzen. Een goede samenwerking met het voortgezet onderwijs en met het hbo is daarbij belangrijk. Universiteiten garanderen de toegankelijkheid op stelselniveau. Vanuit deze toezegging zou de overheid een door universiteiten goed gemotiveerde selectie van studenten moeten toestaan. Dit is in het belang van de student zelf en bevordert de kleinschaligheid en differentiatie in het bestel.

- **Behoud het binaire stelsel**

Universiteiten willen het stelsel van hbo en wo in stand houden. Deze binariteit is internationaal gangbaar en herkenbaar en biedt studenten en de arbeidsmarkt een helder onderscheid in meer beroepsgericht of meer academisch onderwijs. Zonder dat dit onderscheid overigens absoluut is: ook hogescholen breiden hun onderzoeksopdracht uit en universiteiten leiden op voor beroepen, maar dan wel op een academisch niveau.

- **Stimuleer een betere aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt**

Tot nu toe biedt een opleiding in het hoger onderwijs een redelijke garantie op een baan op niveau. Die baan Garantie moet ook in de toekomst zeker zijn. Een veranderende arbeidsmarkt betekent dat mensen zich voortdurend moeten bijscholen. Stimuleer daarom als overheid ook nieuwe vormen van flexibel modulair onderwijs en de vele nieuwe mogelijkheden die online onderwijs biedt.

Onderzoek & Valorisatie

De Nationale Wetenschapsagenda (NWA) heeft laten zien hoe breed en divers de vragen zijn die aan de wetenschap worden gesteld. Daarvoor is een brede onderzoekshoogvlakte noodzakelijk. De NWA maakt duidelijk hoe veel "méér onderzoek" voor de samenleving en voor de innovatiekracht van Nederland kan betekenen. Nederland is sterk in samenwerking en innovatie. Het huidige beleid is goed. Het moet vooral meer vlees op de botten krijgen, meer daden dan woorden, meer middelen. Daarom moet Nederland de belofte nakomen om 1% van het BBP aan overheidsinvesteringen aan onderzoek en innovatie te besteden. Dat komt neer op een structurele extra investering van 1 miljard euro. Investeringen moeten plaatsvinden in de volle breedte van het onderzoek, zowel voor ongebonden, fundamenteel als thematisch onderzoek in samenwerking met de overheid, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven, bijvoorbeeld binnen de Topsectoren. Met de extra overheidsinvesteringen kunnen de onderstaande punten worden gerealiseerd.

De wensen voor de toekomst

- **Erken het belang van fundamenteel onderzoek.**

Innovatie vindt vaak zijn oorsprong in vrij, fundamenteel en toepassingsgericht onderzoek. Dat onderzoek heeft een lange adem nodig en vergt daarom voldoende ruimte in de eerste en tweede geldstroom. De verplichte eigen bijdrage (matching) op projectfinanciering van de tweede en derde geldstroom is opgelopen tot één miljard. Daardoor bestaat op dit moment 2/3 van de eerste geldstroom uit matching en daarmee staat het fundamenteel onderzoek in Nederland onder grote druk.

- **Verhoog de honoreringspercentages bij NWO naar 25%**

Het honoreringspercentage in 2014 was 15%, terwijl dit in 2004 nog 29% was. Wetenschappers zijn veel tijd kwijt met de aanvragen. Het lage percentage honoreringen leidt daarom tot veel frustratie onder wetenschappers. Met een verhoging van de honoreringspercentages kunnen we meer eigen en internationaal talent aan ons binden.

- **Stimuleer een verdere uitwerking van de Nationale Wetenschapsagenda**

De Nationale wetenschapsagenda (NWA) wordt gerealiseerd door een investering in fundamenteel en thematisch onderzoek. De Nederlandse wetenschapsagenda is een basis voor strategische keuzes en samenwerkingsverbanden, waaronder met het bedrijfsleven om de toppositie van de Nederlandse wetenschap en de kracht van de samenleving te versterken.

- **Investeer in een hoogwaardige kennisinfrastructuur en ICT**

Wij leven in een digitale samenleving, waarin innovaties op ICT-gebied een vlucht nemen. Hierin investeren zorgt voor een bestendige positie op het gebied van wetenschappelijk onderzoek en innovatie. Zo zorgen bijvoorbeeld Big Data voor een nog sterkere voorspellende waarde van wetenschap in alle disciplines. Om de ontwikkeling van Big Data vooruit te helpen zijn investeringen in de kennisinfrastructuur en ICT meer dan nodig. Daarmee wordt overigens ook het onderwijs geholpen.

- **Stimuleer open science en open access**

De Nederlandse universiteiten zijn voorstander van vrij toegankelijke wetenschappelijke publicaties én data: open science. Vrij toegankelijke publicaties zijn beter vindbaar, worden vaker geciteerd en hebben een groter bereik. Vrij toegankelijke data maken de wetenschap transparanter. Open science komt niet alleen de wetenschap ten goede, maar ook de samenleving in de meest brede zin van het woord.

Voor meer informatie kunt u terecht bij VSNU-voorzitter Karl Dittrich en/of

Bastiaan Verweij (Hoofd Public Affairs en Woordvoering) via verweij@vsnu.nl / 06-43269755

